

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 1.4.2009
KOM(2009) 147 v konečnom znení

BIELA KNIHA

Adaptácia na zmenu klímy: Európsky rámec opatrení

{SEK(2009) 386}

{SEK(2009) 387}

{SEK(2009) 388}

OBSAH

1. Úvod	3
2. Prečo potrebujeme adaptačnú stratégiu? A prečo na úrovni EÚ?	4
2.1 Dôsledky zmeny klímy	4
2.2 Hospodárske dôvody na strategickú koncepciu adaptácie	6
2.3 Prečo sú potrebné opatrenia na úrovni EÚ?	6
3. Navrhovaný rámec EÚ: Ciele a akcia	7
3.1 Vytváranie znalostnej základne	7
3.2 Začlenenie adaptácie do politík EÚ	9
3.2.1 Zvýšenie odolnosti v oblasti zdravotnej a sociálnej politiky	9
3.2.2 Zvýšenie odolnosti poľnohospodárstva a lesov	11
3.2.3 Zvýšenie odolnosti biodiverzity, ekosystémov a vody	12
3.2.4 Zvýšenie odolnosti pobrežných a morských oblastí	13
3.2.5 Zvýšenie odolnosti systémov výroby a fyzickej infraštruktúry	14
4. Nástroje – financovanie	15
5. Partnerstvo s členskými štátmi	16
6. Vonkajší rozmer a prebiehajúca práca v rámci UNFCCC	18
7. Závery – ďalšie kroky	20

1. Úvod

Zmena klímy spôsobuje zvyšovanie teploty súše a morí a zmeny množstva a modelov úhrnu zrážok. Dôsledkom je zvyšovanie celosvetovej priemernej výšky morskej hladiny, riziko erózie pobreží a čoraz závažnejšie prírodné katastrofy spôsobené počasím. Zmeny výšky vodnej hladiny, teplôt a vodných prúdov sa negatívne prejavia na dodávkach potravín, na zdraví, priemysle a integrite dopravy a ekosystémov. Zmena klímy bude mať zreteľné hospodárske a sociálne presahy a niektoré regióny a sektory ich pocítia viac ako ostatné. Aj niektoré spoločenské skupiny (starší ľudia, osoby s telesným postihnutím, domácnosti s nízkym príjmom) to budú mať ťažšie.

Pri riešení otázok zmeny klímy je potrebné reagovať dvoma spôsobmi. V prvom rade je potrebné znížiť naše emisie skleníkových plynov (GHG) – tzv. zmierňovacie opatrenia, a okrem toho je potrebné prijať opatrenia na zvládnutie nevyhnutných následkov – tzv. adaptačné opatrenia. Nedávno odsúhlasená legislatíva EÚ v oblasti zmeny klímy obsahuje konkrétne opatrenia, pomocou ktorých má EÚ splniť svoj záväzok znížiť emisie do roku 2020 o 20 % v porovnaní s úrovňou v roku 1990 a je možné ju zmeniť a doplniť tak, aby sa dosiahlo 30 % zníženie emisií v prípade, že sa v rámci medzinárodnej dohody odsúhlasí, že svoje emisie porovnateľným spôsobom znížia aj ostatné rozvinuté krajiny, kým hospodársky vyspelejšie rozvojové krajiny prispejú úmerne svojim zodpovednostiam a schopnostiam. Aj pokiaľ sa podarí celosvetovo obmedziť a následne znížiť emisie skleníkových plynov, našej planéte ešte chvíľu potrvá, než sa spamätá z náporu skleníkových plynov, ktoré sa už v atmosfére nachádzajú. Dôsledkami zmeny klímy sa teda budeme zaoberať ešte minimálne najbližších 50 rokov. Preto je potrebné prijať adaptačné opatrenia.

Niekoľko ich už prebieha, no iba fragmentovane. Na to, aby sa zabezpečilo prijatie včasných a účinných adaptačných opatrení vo všetkých sektoroch a na všetkých úrovniach riadenia, je potrebný strategickejší prístup.

Táto biela kniha stanovuje rámec na zmiernenie možných dôsledkov zmeny klímy na EÚ. Opiera sa o výsledky rozsiahlych konzultácií, ktoré podnietila Zelená kniha o prispôbení sa zmene klímy v Európe z roku 2007¹, ako aj ďalších vedeckých prác, v rámci ktorých sa určili opatrenia, ktoré sú nevyhnutné z krátkodobého hľadiska. Ako budú pribúdať ďalšie dôkazy, bude sa rozvíjať aj tento rámec. Doplní opatrenia členských štátov a podporí širšie medzinárodné úsilie o prispôbenie sa zmene klímy, a to najmä v rozvojových krajinách. EÚ v súčasnosti spolupracuje s ostatnými partnerskými krajinami v rámci UNFCCC² na príprave dohody o zmene klímy na obdobie po roku 2012, ktorá bude obsahovať adaptačné aj zmierňovacie opatrenia. Súvisiace návrhy Komisie sú uvedené v oznámení s názvom „Na ceste ku komplexnej kodanskej dohode o zmene klímy“³.

Zvýšenie odolnosti EÚ voči dôsledkom zmeny klímy predstavuje šancu investovať do hospodárstva s nízkymi emisiami CO₂ („nízkouhlíkové hospodárstvo“), napríklad podporou energetickej účinnosti a širšieho používania ekologických výrobkov. Je to jeden z kľúčových cieľov Plánu hospodárskej obnovy Európy, ktorý sa zaoberá reakciami EÚ na hospodársku krízu a ktorého cieľom je zaviesť nás ku kreatívnej znalostnej ekonomike. Súčasne môžeme

¹ KOM(2007) 354.

² Rámcový dohovor OSN o zmene klímy.

³ KOM(2009) 39, 28.1.2009.

pomocou modernizácie európskej infraštruktúry uľahčiť štrukturálne zmeny a zvýšiť konkurencieschopnosť našej ekonomiky.

Vypracovanie tohto rámca je projektom, ktorý sa týka viacerých sektorov, a k tejto bielej knihe existujú tri sprievodné dokumenty zamerané na konkrétne sektory, ktoré sa venujú otázkam poľnohospodárstva⁴, zdravia⁵, ako aj vody, pobrežia a mora⁶. Je možné, že v budúcnosti vzniknú ďalšie dokumenty zamerané na konkrétne sektory.

2. PREČO POTREBUJEME ADAPTAČNÚ STRATÉGIU? A PREČO NA ÚROVNI EÚ?

2.1 Dôsledky zmeny klímy

Dôsledky zmeny klímy majú v rôznych regiónoch rôznu intenzitu. **Najohrozenejšími regiónmi v Európe** sú južná Európa, oblasť Stredozemného mora, najvzdialenejšie regióny a Arktída. Osobitným problémom čelia aj horské oblasti (predovšetkým Alpy), ostrovy, pobrežné a mestské oblasti a husto osídlené povodňové oblasti. Mimo Európy sú aj naďalej ohrozené najmä rozvojové krajiny (vrátane malých ostrovných štátov).

Zmena klímy ovplyvní viacero sektorov. V **poľnohospodárstve** sa predpokladané klimatické zmeny prejavia na výnosoch plodín, chove hospodárskych zvierat a umiestnení výroby. V dôsledku narastajúcej pravdepodobnosti a intenzity extrémnych výkyvov počasia sa zvýši riziko neúrody. Dôsledky zmeny klímy neobídu ani pôdu – dôjde k zníženiu množstva organických látok, ktoré predstavujú rozhodujúci faktor úrodnosti pôdy. V prípade **lesov** budú k prejavom zmeny klímy pravdepodobne patriť zmeny zdravotného stavu lesov a ich produktivity, ako aj zmeny geografického rozšírenia niektorých druhov stromov. Klimatické zmeny budú predstavovať zvýšenú záťaž aj pre **sektor rybolovu a akvakultúry**. **Vážne dôsledky pocítia aj pobrežia a morské ekosystémy**. Urýchli sa erózia pobreží a existujúce ochranné opatrenia pravdepodobne nebudú dostatočné. V tejto súvislosti si osobitnú pozornosť zaslúžia ostrovy a najvzdialenejšie regióny.

V oblasti **energetiky** bude mať zmena klímy priamy účinok na ponuku a dopyt. Z odhadovaných dôsledkov zmeny klímy na zrážky a roztápanie ľadovcov vyplýva, že v severnej Európe by mohlo dôjsť k zvýšeniu výroby hydroenergie o 5 % alebo viac a v južnej Európe k jej zníženiu o 25 % alebo viac⁷. Takisto sa dá predpokladať, že znížený výskyt zrážok a zvýšený výskyt horúčav negatívne ovplyvní chladiaci proces v tepelných elektrárnach. Čoraz častejší výskyt teplotných rekordov v lete a súvisiaci dopyt po chladení, ako aj dôsledky extrémnych výkyvov počasia, na strane dopytu ovplyvnia predovšetkým distribúciu elektrickej energie.

Extrémne poveternostné prejavy majú obrovské hospodárske a spoločenské dosahy. Poškodzujú **infraštruktúru** (budovy, doprava, dodávky energií a vody) a predstavujú nebezpečenstvo najmä pre husto osídlené oblasti. Situácia by sa mohla ešte zhoršiť v dôsledku zvýšenia hladiny oceánov. Bude nutná strategickjšia a dlhodobjšia koncepcia

⁴ SEK(2009) 417.

⁵ SEK(2009) 416.

⁶ SEK(2009) 386.

⁷ EHP-JRC-WHO — Ako sa zmena klímy prejavuje v Európe — Hodnotiaca správa č. 4/2008 z roku 2008 založená na ukazovateľoch (EEA-JRC-WHO — Impacts of Europe's Changing Climate — 2008 Indicator-based assessment Report 4/2008).

územného plánovania (čo platí rovnako pre oblasti súše aj pre morské oblasti) vrátane politík v oblasti dopravy, regionálneho rozvoja, priemyslu, cestovného ruchu a energetiky.

Dá sa počítať s tým, že utrpí aj **cestovný ruch** z dôvodu ústupu snehovej pokrývky v oblasti Álp a z dôvodu nárastu teplôt v oblasti Stredozemného mora. Negatívne dôsledky zmeny klímy sa môžu vinou neudržateľných foriem cestovného ruchu ešte zhoršiť.

Zmena poveternostných podmienok sa v nezanedbateľnej miere prejaví aj na **zdraví ľudí, zvierat a rastlín**. S čoraz častejším výskytom extrémnych javov sa môže zvýšiť počet úmrtí a chorôb spôsobených počasím. Zmena klímy by mohla spôsobiť aj rozšírenie vážnych infekčných chorôb prenášaných vektormi vrátane zoonóz⁸. Okrem toho ovplyvní životné podmienky zvierat a mohla by sa negatívne prejavíť aj na zdraví rastlín tým, že vytvorí priaznivé podmienky pre nové alebo migrujúce škodlivé organizmy. To by mohlo mať negatívny vplyv na obchod so živočíchmi, rastlinami a výrobkami z nich.

V dôsledku zmeny klímy nastanú výrazné zmeny kvality a dostupnosti **vodných zdrojov**, čo bude mať vplyv na mnoho sektorov vrátane výroby potravín, kde voda zohráva kľúčovú úlohu. Vyše 80 % poľnohospodárskej pôdy zavlažuje dažď. Aj výroba potravín je z dôvodu potreby zavlažovania závislá od dostupných vodných zdrojov. Už dnes predstavuje nedostatok vody problém v mnohých častiach Európy a vinou zmeny klímy by sa mohla situácia ďalej zhoršovať. Očakáva sa, že do roku 2070 sa podiel oblastí v Európe, ktoré trpia nedostatkom vody (v súčasnosti 19 %), zvýši až na 35 %. Tým by mohlo dôjsť aj k zvýšeniu migračných tlakov.

Zmena klímy urýchli úpadok **ekosystémov vrátane morských ekosystémov**, ako aj stratu **biodiverzity**, čo neovplyvní len jednotlivé druhy, ktoré sú dôležité z hľadiska týchto ekosystémov, ale aj súvisiace služby ekosystémov, na ktoré je naša spoločnosť do veľkej miery odkázaná. Ekosystémy zohrávajú bezprostrednú úlohu pri regulácii podnebia tým, že rašeliniská, mokrade a hlbinné morské oblasti sú mimoriadne dôležité z hľadiska zadržiavania uhlíka. Okrem toho ekosystémy v slaniskách a duny poskytujú ochranu pred búrkami. Týmto vplyvom sa nevyhnú ani ďalšie služby ekosystémov, ako dostupnosť pitnej vody, potravín a stavebných materiálov. Ďalším príkladom je možné zhoršenie stavu oceánov v dôsledku okysľovania. V dôsledku niektorých postupov využívania pôdy a rozhodnutí v oblasti plánovania (napríklad výstavba v záplavových oblastiach), ako aj neudržateľného využívania morí (napríklad nadmerný rybolov) došlo k zníženiu odolnosti ekosystémov a socioekonomických systémov voči zmene klímy, a teda aj ich schopnosti adaptácie na túto zmenu.

Politici stoja pred úlohou rozpoznať problémy, ktoré so sebou prináša zmena klímy, a pristúpiť k vypracovaniu a realizácii politík, ktoré zabezpečia optimálnu úroveň adaptácie. Stratégie, ktorých ťažiskom je hospodárenie s vodnými, pôdnymi a biologickými zdrojmi a ich ochrana v záujme zachovania zdravých a účinne fungujúcich ekosystémov odolných voči zmene klímy, resp. ich obnovy do takéhoto stavu, sú jedným z možných riešení dôsledkov zmeny klímy, ktoré môžu prispieť aj k prevencii katastrof v zmysle nedávno prijatého oznámenia Komisie⁹. Z dôkazov¹⁰ vyplýva, že proces adaptácie je účinnejší, ak sa nekladie dôraz len na fyzické infraštruktúry, ale prihliada sa aj na schopnosť prírody

⁸ Zoonóza je choroba, ktorá je prenosná zo zvierat na človeka.

⁹ KOM(2009) 82 v konečnom znení: Prístup Spoločenstva k prevencii prírodných a človekom spôsobených katastrof-

¹⁰ Pozri Hodnotenie vplyvu: Koncepcia ekologických infraštruktúr, kapitola 4.1, strana 29.

absorbovať alebo regulovať záťaž v mestských či vidieckych oblastiach. Ekologická infraštruktúra¹¹ môže pri adaptácii zohrávať zásadnú úlohu, pretože v extrémnych klimatických podmienkach poskytuje zdroje, ktoré sú dôležité zo spoločenského a ekonomického hľadiska. Ako príklad možno uviesť, že zlepšuje kapacitu pôdy zadržiavať uhlík a vodu, a uchováva vodu v prírodných systémoch, čím sa zmiernujú následky období sucha a pôsobí ako prevencia záplav, erózie pôdy a dezertifikácie.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Podporovať stratégie určené na zvýšenie odolnosti pôdy voči zmene klímy z hľadiska zdravia, infraštruktúr a produktívnych funkcií pôdy, okrem iného pomocou lepšieho hospodárenia s vodnými zdrojmi a ekosystémami.

2.2 Hospodárske dôvody na strategickú koncepciu adaptácie

Niektorí jednotlivci alebo niektoré podniky (v sektoroch ako napríklad poľnohospodárstvo a cestovný ruch) môžu byť do istej miery schopné reagovať na signály trhu alebo zmeny životného prostredia zapríčinené zmenou klímy („autonómna adaptácia“). Vzhľadom na neistotu, nedostatočné informácie a finančné obmedzenia však nie je pravdepodobné, že autonómna adaptácia bude optimálna. Z toho vyplýva, že nemôžeme adaptačné úsilie ponechať na jednotlivcoch či podnikoch.

Niektoré adaptačné opatrenia môžu navyše viesť skôr k zvýšeniu ako zníženiu ohrozenosti. Ako príklad tejto „nevhodnej adaptácie“ možno uviesť zvýšenie hladiny oceánov alebo infraštruktúry na ochranu pred záplavami, ktoré môžu narušiť prirodzenú dynamickú povahu pobrežných a riečnych systémov. K ďalším príkladom patria chladiace technológie alebo technológie dodávok vody, ktoré môžu spôsobiť zvýšenie spotreby energie.

Preventívne opatrenia majú jasné hospodárske, environmentálne a sociálne výhody, pretože anticipujú potenciálne dôsledky a minimalizujú riziko pre ekosystémy, ľudské zdravie, hospodárstvo a infraštruktúru. Hoci je potrebné získať konkrétnejšie informácie o nákladoch na adaptáciu, niektoré zdroje¹² už uvádzajú, že zo strednodobého až dlhodobého hľadiska budú náklady vynaložené na opatrenia zamerané na riešenie otázok zmeny klímy (vrátane zmierňovacích a adaptačných opatrení) nižšie ako náklady v prípade nečinnosti.

2.3 Prečo sú potrebné opatrenia na úrovni EÚ?

Vzhľadom na to, že dôsledky zmeny klímy sa v jednotlivých regiónoch prejavujú s rôznou intenzitou, väčšina adaptačných opatrení sa prijme na vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni. Tieto opatrenia však možno podporiť a posilniť integrovanou a koordinovanou koncepciou na úrovni EÚ.

EÚ zohráva obzvlášť dôležitú úlohu v prípadoch, keď dôsledky zmeny klímy presahujú hranice jednotlivých krajín (napríklad povodia riek, morské oblasti a biogeografické regióny). Adaptácia si vyžiada solidaritu¹³ medzi členskými štátmi EÚ, aby sa zabezpečilo, že

¹¹ Pod pojmom „ekologická infraštruktúra“ sa rozumie prepojená sieť prírodných oblastí vrátane častí poľnohospodárskej pôdy (napríklad aleje, mokrade, parky, chránené lesy a spoločenstvá pôvodných druhov rastlín) a morských oblastí, ktoré prirodzeným spôsobom regulujú búrky, teploty, riziko záplav a kvalitu vody, ovzdušia a ekosystémov.+

¹² Hospodárske aspekty adaptácie na zmenu klímy (*Economic Aspects of Adaptation to Climate Change*, OECD, 2008) a Sternova správa o ekonomike zmeny klímy (*The Stern Review on the Economics of Climate Change*, HM Treasury, 2006).

¹³ Článok 2 Zmlúv o EÚ.

znevýhodnené regióny a regióny najviac postihnuté zmenou klímy budú schopné prijať potrebné adaptačné opatrenia. V niektorých sektoroch (napr. poľnohospodárstvo, vodné hospodárstvo, biodiverzita, rybné hospodárstvo a energetické siete), ktoré sú úzko integrované na úrovni EÚ prostredníctvom jednotného trhu a spoločných politík, bude navyše potrebný koordinovaný postup na úrovni EÚ.

V článku 4 UNFCCC¹⁴ sa stanovuje, že je treba urobiť všetko možné pre to, aby sa prijali vnútroštátne alebo regionálne adaptačné stratégie. Niekoľko členských štátov EÚ už pripravilo národné adaptačné stratégie, iné to ešte len čaká. EÚ je v dobrej pozícii na to, aby členským štátom uľahčila vzájomnú koordináciu a výmenu najlepšej praxe v otázkach zmeny klímy.

3. NAVRHOVANÝ RÁMEC EÚ: CIELE A AKCIA

Rámec EÚ pre adaptačné opatrenia má za **cieľ**, aby EÚ dokázala pružnejšie reagovať na dôsledky zmeny klímy. Rámec bude rešpektovať zásadu subsidiarity a bude v súlade s celkovými cieľmi EÚ v oblasti udržateľného rozvoja.

Rámec EÚ sa bude realizovať postupne. Podľa plánu sa má počas fázy 1 (2009 až 2012) pripraviť základ komplexnej adaptačnej stratégie EÚ, ktorá sa má realizovať počas fázy 2, ktorá sa začne v roku 2013.

Fáza 1 sa sústreďí na tieto štyri piliere opatrení: 1) vybudovanie solídnej znalostnej základne o dôsledkoch a následkoch zmeny klímy pre EÚ, 2) začlenenie aspektu adaptácie do dôležitých politických oblastí EÚ; 3) kombinácia politických nástrojov (trhovo orientované nástroje, usmernenia, partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom) zameraná na zabezpečenie účinnej realizácie adaptácie a 4) intenzívnejšia medzinárodná spolupráca v otázkach adaptácie. V záujme úspechu fázy 1 je nutná úzka spolupráca EÚ, vnútroštátnych, regionálnych a miestnych orgánov.

Návrhy uvedené v tejto bielej knihe sa týkajú opatrení, ktoré sa majú realizovať počas prvej fázy bez toho, aby bola dotknutá budúca štruktúra rozpočtu EÚ či súčasný a budúci viacročný finančný rámec.

3.1 Vytváranie znalostnej základne

Aby sa prijal najlepší spôsob adaptácie, je nevyhnutné mať prístup k spoľahlivým údajom o pravdepodobných dôsledkoch zmeny klímy, súvisiacich socioekonomických aspektoch a nákladoch a výhodách rôznych možností adaptácie. Primeraná politická reakcia sa nedá pripraviť bez väčšieho množstva poznatkov o dôsledkoch zmeny klímy a o ohrozenosti, ktorú spôsobuje. Tieto poznatky by sa mali sprístupniť aj ostatným – najmä rozvojovým – krajinám.

¹⁴ V článku 4 sa uvádza, že všetky zmluvné strany, pri zohľadnení svojich spoločných, ale rozličných zodpovedností a svojich špecifických národných a regionálnych priorit rozvoja, cieľov a okolností, budú ... b) ... formulovať, realizovať, publikovať a pravidelne aktualizovať národné a tam, kde je to vhodné, aj regionálne programy obsahujúce opatrenia na zmiernenie zmeny klímy riešením antropogénnych emisií zo zdrojov a záchytov všetkých plynov spôsobujúcich skleníkový efekt, ktoré nespádajú pod Montrealský protokol, ako aj opatrenia, ktoré umožnia adekvátnu adaptáciu na zmenu klímy.

Existuje už množstvo informácií a výsledkov výskumu, no zatiaľ neprebíha ich výmena medzi členskými štátmi. Účinným spôsobom na zlepšenie systematického využívania poznatkov by bolo zavedenie **Strediska výmeny informácií** (*Clearing House Mechanism*), ktoré by slúžilo ako IT nástroj a databáza o tematike zmeny klímy, t. j. o dôsledkoch, miere ohrozenosti a najlepšej praxi v oblasti adaptácie. Stredisko výmeny informácií by prispievalo k spoločnému systému environmentálnych informácií¹⁵, ktorý je spoločnou iniciatívou Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry (EEA) s cieľom zriadiť spolu s členskými štátmi integrovaný systém výmeny informácií o životnom prostredí na úrovni EÚ¹⁶. Stredisko výmeny informácií by vychádzalo aj z geografických informácií získaných vďaka Globálnemu monitorovaniu pre životné prostredie a bezpečnosť (GMES).

Na lepšie pochopenie dôsledkov zmeny klímy a vývoj kompetencií, metód a technológií na riešenie jej následkov je potrebná proaktívna politika v oblasti výskumu a vzdelávania. Nedávno prijatý pracovný dokument útvarov Komisie¹⁷ obsahuje podrobné informácie o potrebách v oblasti výskumu vrátane dôsledkov zmeny klímy a adaptácie na ňu. Zmena klímy bude predstavovať ťažisko práce Európskeho inštitútu pre inovácie a technológie, ktorý bol zriadený len nedávno a má za úlohu vytvoriť spoločenstvo pre poznatky a inovácie súvisiace so zmenou klímy a adaptáciou na ňu.

Metódy, **modely, súbory údajov a prognostické nástroje** založené na informačných a komunikačných technológiách pomáhajú porozumieť dôsledkom zmeny klímy a predpovedať ich, zisťovať ohrozenosť a pripravovať vhodné adaptačné opatrenia. Na zdokonalení týchto nástrojoch je potrebné ďalej pracovať. **V spolupráci s členskými štátmi je potrebné posúdiť ohrozenosť**, a to pomocou širokého spektra klimatických scenárov a rôznych geografických meradiel, aby sa adaptačné opatrenia dali definovať čo najpresnejšie. Komisia v súčasnosti skúma spôsoby, akými by sa dalo zlepšiť **monitorovanie dôsledkov zmeny klímy a adaptačných opatrení s cieľom definovať ukazovatele ohrozenosti**. Takisto je potrebné získať ďalšie kvantifikované informácie o nákladoch a výhodách adaptačných opatrení.

V prípadoch, keď niektoré členské štáty vykonávajú dôležitý výskum, ktorý sa týka adaptácie, by malo okrem toho dôjsť aj k zlepšeniu koordinácie.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Prijatť potrebné kroky na to, aby sa do roku 2011 zriadilo Stredisko výmeny informácií.
- Do roku 2011 vyvinúť metódy, modely, súbory dát a prognostické nástroje.
- Do roku 2011 definovať ukazovatele, pomocou ktorých sa budú dať lepšie monitorovať dôsledky zmeny klímy vrátane miery ohrozenosti, ako aj pokrok v oblasti adaptácie
- Do roku 2011 posúdiť náklady a výhody rôznych možností adaptácie.

¹⁵ KOM(2008) 46.

¹⁶ Stredisko výmeny informácií bude prepojené s ostatnými databázami údajov, ako napríklad Európska námorná monitorovacia a dátová sieť, Stanica pozorovania výskytu období sucha, Európsky informačný systém o lesných požiaroch, EuroHeat (nástroj na predpovedanie horúčav). Bude si vyžadovať úplnú podporu a aktívnu účasť členských štátov. Na práci strediska výmeny informácií by sa mohli podieľať aj iné organizácie, ako napríklad Európsky inovačný a technologický inštitút.

¹⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie SEK(2008) 3104.

3.2 Začlenenie adaptácie do politík EÚ

Adaptácia sa musí **začleniť do** politík EÚ. Na tento proces sa musí dôkladne pripraviť na základe fundovaných vedeckých a ekonomických analýz. V každej politickej oblasti by malo dôjsť k preskúmaniu spôsobov, vďaka ktorým by mohlo v záujme uľahčenia adaptácie dôjsť k novému smerovaniu alebo úplnej zmene politík. Rôzne sektory si budú vyžadovať rôzne adaptačné opatrenia, na ktoré budú v niektorých prípadoch potrebné finančné prostriedky. V každom sektore je potrebné vykonať viac v záujme pochopenia dôsledkov zmeny klímy, posúdenia vhodnej reakcie a zabezpečenia potrebného financovania. Toto preskúmanie by sa malo začať počas fázy 1 (2009 až 2012).

V každej politickej oblasti je nutné hľadať odpovede na tieto dôležité otázky:

- Aké sú skutočné a potenciálne dôsledky zmeny klímy v danom sektore?
- Aké sú náklady v prípade prijatia/neprijatia opatrení?
- Aký dosah majú navrhované opatrenia na politické opatrenia v iných sektoroch a ako sa tieto opatrenia navzájom ovplyvňujú?

Bez ohľadu na tieto otázky a vzhľadom na odhadované dôsledky, a to najmä v kľúčových politických oblastiach EÚ, je v oblasti adaptácie nevyhnutné konať včas. Ďalej uvedené sektory predstavujú oblasti, ktoré sú výrazne prepojené s politikou EÚ a v prípade ktorých sú potrebné adaptačné stratégie s načrtnutými typmi opatrení: **Za prvoradá by sa mali považovať také adaptačné opatrenia, ktoré vytvoria čistý spoločenský a/alebo hospodársky prínos bez ohľadu na neistotu budúcich prognóz a ktoré sú známe ako „opatrenia bez negatívnych následkov“ („no-regret measures“). Prednostne treba pristúpiť aj k opatreniam, ktoré sa prejavujú ako prospešné z hľadiska zmierňovacích a adaptačných opatrení.**

3.2.1 Zvýšenie odolnosti v oblasti zdravotnej a sociálnej politiky

Adaptačné opatrenia sú súčasťou stratégie EÚ v oblasti ochrany zdravia¹⁸. Najdôležitejšie politické rozhodnutia by mali prijímať členské štáty, no EÚ by im mala pomáhať opatreniami v rámci programu EÚ v oblasti zdravia¹⁹, ako aj inými prostriedkami v zmysle článku 152 Zmluvy o ES²⁰. Spolu s WHO a agentúrami EÚ by sa mali preskúmať spôsoby adekvátneho monitorovania a zvládania dôsledkov zmeny klímy na zdravie, napríklad pomocou epidemiologického monitorovania, kontroly prenosných chorôb a následkov extrémnych javov. Ďalšie informácie sa nachádzajú v osobitnom pracovnom dokumente o zdraví a prispôbení sa zmene klímy.

Dôsledky na zdravie zvierat bude v prvom rade nutné riešiť na úrovni poľnohospodárskych podnikov, pričom je potrebné zohľadniť hustotu populácie zvierat v niektorých regiónoch, ako aj aktuálne trasy pohybu živých zvierat. Cieľom stratégie Spoločenstva týkajúcej sa zdravia zvierat²¹ je klásť dôraz na boj proti chorobám, skvalitnenie zberu údajov

¹⁸ Biela kniha o stratégii v oblasti zdravia, KOM(2007) 630.

¹⁹ Rozhodnutie č. 1350/2007/ES, 23.10.2007, Ú. v. EÚ L 301.

²⁰ V článku 152 sa uvádza, že „pri stanovení a uskutočňovaní všetkých politík a činností Spoločenstva sa zabezpečí vysoká úroveň ochrany ľudského zdravia“.

²¹ KOM(2007) 539.

a zintenzívnenie existujúceho monitorovania chorôb zvierat. Stratégia sa v rámci prevencie chorôb sústreďí skôr na tzv. biologickú bezpečnosť ako na reaktívne opatrenia a vezme do úvahy, nakoľko zmena klímy zapríčiňuje výskyt chorôb.

V sociálnej oblasti je čím ďalej tým viac zrejmé, že zmenou klímy sú viac ohrození tí, ktorí majú k dispozícii menej zdrojov. Úspech adaptačných opatrení vo veľkej miere závisí od toho, či sa bremeno prispôsobenia na zmenu klímy rozdelí spravodlivo, ako aj od toho, nakoľko sa bude prihliadať na dôsledky pre pracovné miesta a kvalitu života skupín s nízkym príjmom. Existujúce procesy EÚ v sociálnej oblasti a oblasti zamestnanosti je potrebné obohatiť o sociálny rozmer adaptačných opatrení a rovnako je potrebné zapojenie **všetkých** sociálnych partnerov.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Do roku 2011 vypracovať usmernenia a mechanizmy monitorovania v oblasti dôsledkov zmeny klímy na zdravie.
- Posilniť existujúce systémy monitorovania a kontroly chorôb zvierat.
- Posúdiť dôsledky zmeny klímy a adaptačných opatrení na zamestnanosť a životné podmienky slabších sociálnych skupín.

3.2.2 Zvýšenie odolnosti poľnohospodárstva a lesov

Keďže väčšinu pôdy v EÚ obhospodarujú poľnohospodári, ústredná úloha v procese adaptácie prislúcha SPP – jednak bude poľnohospodárom pomáhať pri prispôbovaní produkcie zmeneným klimatickým podmienkam a jednak v závislosti od konkrétneho pôdneho manažmentu prispeje k poskytovaniu širšej palety služieb ekosystémov. Z tohto dôvodu by mali byť členské štáty motivované k tomu, aby adaptáciu na zmenu klímy začlenili do troch cieľov pre rozvoj vidieka, ktorými sú zlepšenie konkurencieschopnosti, životného prostredia a zvýšenie kvality života vo vidieckych oblastiach. Okrem toho by sa mohla overiť realizovateľnosť opatrení v územnom rozsahu nad rámec úrovne poľnohospodárskych podnikov. Poľnohospodársky poradenský systém by sa mohol využiť na účely šírenia poznatkov a prevzatie nových metód a technológií hospodárenia, vďaka ktorým sa bude dať zmene klímy ľahšie prispôbiť.

Zo všeobecného hľadiska by sa malo uvažovať o tom, či SPP môže poskytnúť primeraný rámec na udržateľnú výrobu a tým umožniť sektoru poľnohospodárstva vyrovnáť sa s problémami, ktoré so sebou prinášajú zmenené klimatické podmienky. Okrem iného bude potrebné posúdiť, aké požiadavky na kvantitu a kvalitu vody by sa mali hlbšie integrovať do relevantných nástrojov SPP. Takisto bude treba zefektívniť využívanie vody v poľnohospodárstve, predovšetkým v regiónoch, ktoré trpia nedostatkom vody. Navyše by sme sa mali zamyslieť nad možnosťou podpory pre poľnohospodárske podniky, ktoré sú obzvlášť ohrozené dôsledkami zmeny klímy. Ďalšie informácie sa nachádzajú v osobitnom pracovnom dokumente o poľnohospodárstve a prispôbení sa zmene klímy. V rámci revízie SPP po roku 2013 bude v každom prípade nutné preskúmať možné spôsoby, ktorými môže SPP prispieť k adaptácii na zmenu klímy.

Pokiaľ ide o lesy, mali by sa aktualizovať tie aspekty stratégie EÚ v oblasti lesníctva, ktoré súvisia so zmenou klímy. Okrem toho by sa v rámci akčného plánu EÚ v oblasti lesov mala začať diskusia o možnostiach koncepcie EÚ v oblasti ochrany lesov, ako aj informačných systémov zameraných na lesy.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Zabezpečiť, aby sa adaptačné opatrenia a opatrenia vodného hospodárstva stali súčasťou národných stratégií rozvoja vidieka a programov na roky 2007 až 2013.
- Zvážiť spôsoby, ktorými možno adaptačné opatrenia začleniť do 3 cieľov rozvoja vidieka a poskytnúť primeranú podporu udržateľnej výrobe, okrem iného aj s prihliadnutím na príspevok SPP k efektívnemu využívaniu vody v poľnohospodárstve.
- Preskúmať, nakoľko je Poľnohospodársky poradenský systém vhodný ako prostriedok na skvalitnenie odbornej prípravy, prehĺbenie poznatkov a podporu prijímania nových

technológií v záujme uľahčenia adaptácie.

- Aktualizovať stratégiu v oblasti lesníctva a začať diskusiu o možnostiach koncepcie EÚ v oblasti ochrany lesov, ako aj informačných systémov zameraných na lesy.

3.2.3 Zvýšenie odolnosti biodiverzity, ekosystémov a vody

Služby ekosystémov, ako sekvestrácia uhlíka, ochrana pred povodňami a ochrana pred pôdnou eróziou sú priamo spojené so zmenou klímy a zdravé ekosystémy predstavujú významnú ochranu voči jej najextrémnejším prejavom. Nezaobídeme sa bez komplexnej a integrovanej koncepcie uchovávanía a zlepšovania stavu ekosystémov, ako aj tovarov a služieb, ktoré poskytujú. Niekoľko členských štátov začalo iniciatívy zamerané na ochranu svojej pozemnej a vodnej infraštruktúry. Väčšia koordinácia na úrovni EÚ by mohla priniesť ďalšie výhody.

V oblasti vody prispieva k adaptačnému úsiliu niekoľko existujúcich politík EÚ. V prvom rade sa rámcovou smernicou o vode²² ustanovuje právny rámec na ochranu a obnovu kvality vody v celej Európe do roku 2015, ako aj na zabezpečenie jej dlhodobého a udržateľného využívania. V plánoch vodohospodárskeho manažmentu povodia (*River Basin Management Plans*), ktoré sa podľa smernice majú predložiť v roku 2009, sa zohľadnia dôsledky zmeny klímy. Ďalšia generácia plánov, ktoré sa majú predložiť v roku 2015, by sa už mala vyznačovať úplnou odolnosťou voči zmene klímy. Okrem toho sa aspekt zmeny klímy musí zohľadniť aj pri vykonávaní smernice o povodniach²³. Úplné vykonanie tejto smernice zo strany členských štátov EÚ prispeje k zvýšeniu odolnosti a uľahčeniu adaptačného úsilia.

Pokiaľ ide o nedostatok vody, Komisia posúdi potrebu prísnejšej regulácie noriem platných pre zariadenia využívajúce vodu, ako aj využívania vody v poľnohospodárstve, domácnostiach a budovách. Keď sa v roku 2012 bude preskúmať vykonávanie rámcovej smernice o vode a stratégie riešenia problému nedostatku vody a súch²⁴, mali by sa v záujme zvýšenia odolnosti voči obdobiam sucha a zníženia rizika záplav vyhodnotiť možnosti na posilnenie schopnosti ekosystémov zadržiavať vodu. Podrobnejšie informácie o otázkach súvisiacich s vodou sú uvedené v sprievodnom dokumente.

Dôsledky zmeny klímy na biotopy je nutné zohľadniť v rámci spravovania sústavy Natura 2000²⁵, aby sa zabezpečila rozmanitosť prírodných oblastí a ich prepojenosť, ako aj migrácia a prežitie druhov v zmenených klimatických podmienkach. V budúcnosti môže byť potrebné zvážiť vytvorenie „priepustnej krajiny“ s cieľom zlepšiť prepojenosť prírodných oblastí.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Preskúmať možnosti zlepšenia politík a prípravy opatrení, ktoré integrovaným spôsobom riešia stratu biodiverzity a zmenu klímy, aby sa v plnej miere využívali výhody, ktoré sa tým získajú, a aby ekosystémy nereagovali urýchlením globálneho otepľovania.

²² Smernica 2000/60/ES.

²³ Smernica 2007/60/ES.

²⁴ KOM(2007) 414 v konečnom znení.

²⁵ Natura 2000 je celoeurópska sústava oblastí ochrany prírody, ktorá bola zriadená smernicami EÚ zameranými na ochranu prírody.

- Do konca roku 2009 vypracovať usmernenia a súbor nástrojov (pokyny a výmena najlepšej praxe) s cieľom zabezpečiť overenie plánov vodohospodárskeho manažmentu povodia (*River Basin Management Plans*, RBMP) z hľadiska zmeny klímy.
- Zabezpečiť, aby sa zmena klímy zohľadňovala pri vykonávaní smernice o povodniach.
- Posúdiť potrebu prísnejších opatrení na zefektívnenie využívania vody v poľnohospodárstve, domácnostiach a budovách.
- Preskúmať potenciál politík a opatrení na posilnenie schopnosti ekosystémov zadržiavať vodu na európskom území.
- Do roku 2010 vypracovať usmernenia o riešení dôsledkov zmeny klímy na spravovanie území sústavy Natura 2000.

3.2.4 Zvýšenie odolnosti pobrežných a morských oblastí

Aspekt zmeny klímy sa musí riadne zohľadniť aj pri vykonávaní rámcovej smernice o morskej stratégii²⁶, podľa ktorej sa má do roku 2020 dosiahnuť dobrý environmentálny stav morských vôd EÚ. Úplná implementácia tejto smernice prispeje k zvýšeniu odolnosti morského prostredia a uľahčí adaptačné úsilie.

Rovnako je nevyhnutná jednotnejšia a integrovanejšia koncepcia plánovania v morských a pobrežných oblastiach a ich spravovania. Integrovaná námorná politika bude predstavovať komplexný rámec, vďaka ktorému bude možné koherentným spôsobom začleniť opatrenia zamerané na prispôbenie sa zmene klímy do politík a opatrení jednotlivých sektorov, ako aj špecifických politík a opatrení. Je potrebné sa intenzívnejšie usilovať o zabezpečenie úplného dodržiavania a posilnenia ustanovení odporúčania o integrovanom riadení pobrežných zón (ICZM)²⁷. Opatrenia nadväzujúce na Návod na námorné priestorové plánovanie²⁸ začlenia adaptáciu na zmenu klímy do spravovania morských a pobrežných oblastí. Podrobnejšie informácie o zmene klímy v súvislosti s otázkami morských a pobrežných oblastí sú uvedené v sprievodnom dokumente.

Zmena klímy vyvíja tlak aj v oblasti rybolovu a malo by sa na ňu prihliadať v záujme dlhodobej udržateľnosti Spoločnej rybárskej politiky, ktorá bude v budúcnosti podrobená reforme.

S cieľom zabezpečiť koordinovanú a integrovanú koncepciu adaptácie v pobrežných a morských oblastiach a zohľadniť cezhraničné otázky vypracuje Komisia usmernenia o najlepšej praxi v súvislosti s adaptačnými opatreniami v pobrežných a morských oblastiach.

- *Opatrenia (EÚ a členské štáty)*
- **Zabezpečiť, aby adaptačné opatrenia v pobrežných a morských oblastiach boli zohľadnené v rámci integrovanej námornej politiky, pri vykonávaní rámcovej smernice o morskej stratégii a pri reforme Spoločnej rybárskej politiky.**

²⁶ Smernica 2008/56/ES.

²⁷ Odporúčanie Rady z 30. mája 2002.

²⁸ KOM(2008) 791.

– Vypracovať európske usmernenia o adaptačných opatreniach v pobrežných a morských oblastiach.

3.2.5 Zvýšenie odolnosti systémov výroby a fyzickej infraštruktúry

Ochrana existujúcej a budúcej infraštruktúry pred dôsledkami zmeny klímy bude prevažne v kompetencii členských štátov. EÚ však napriek tomu zohráva dôležitú úlohu, pretože prostredníctvom podpory rozvoja infraštruktúry, ako aj pri vypracúvaní noriem pre výstavbu²⁹ propaguje najlepšiu prax. Na zvýšenie odolnosti existujúcej dopravnej infraštruktúry a energetických sietí je potrebná spoločná a koordinovaná koncepcia, na základe ktorej bude možné posúdiť, do akej miery je kritická infraštruktúra ohrozená extrémnymi výkyvmi počasia. Táto koncepcia predstavuje základ pre strategické rozhodnutia o sieťach, záložných systémoch a energetickej bezpečnosti, ako aj pre uchovanie stability dopravných sietí a služieb. O adaptačných opatreniach by sa malo uvažovať v rámci strategického preskúmania energetickej politiky. Projekty v oblasti infraštruktúry, ktoré sú financované z prostriedkov EÚ, by mali zohľadňovať aspekt odolnosti voči zmene klímy, a to pomocou metodík, ku ktorých vypracovaniu ešte len dôjde. Tieto metodiky sa následne stanú súčasťou usmernení TEN-T³⁰, TEN-E³¹ a kohéznej politiky EÚ. Preskúma sa, aké dôsledky by malo podmienenie verejných a súkromných investícií posúdením dôsledkov zmeny klímy. Takisto sa preskúma, nakoľko je uskutočniteľné začleniť kritériá udržateľnosti – vrátane zmeny klímy – do harmonizovaných stavebných noriem, napríklad prostredníctvom rozšírenia obsahu a rozsahu platnosti existujúcich eurokódov. Okrem toho bude Komisia spolupracovať s členskými štátmi a zainteresovanými stranami na vypracovaní usmernení a výmene dobrej praxe v záujme zohľadnenia dôsledkov zmeny klímy pri vykonávaní smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA) a smernice o strategickom environmentálnom posudzovaní (SEA), ako aj politik územného plánovania.

²⁹ Eurokódy (Eurocodes) sú súborom jednotných medzinárodných kódov postupov na konštrukciu budov a inžinierskych stavieb, ktoré v konečnom dôsledku nahradia národné kódy. Pozri odporúčanie Komisie 2003/887/ES.

³⁰ Program transeurópskej siete v oblasti dopravy. Otázky, v akej miere je TEN-T ohrozená zmenou klímy a nakoľko sú potrebné prípadné adaptačné opatrenia, sú súčasťou diskusie, ktorú Európska komisia začala tak, že 4. februára 2009 prijala Zelenú knihu „TEN-T: Preskúmanie politiky“, KOM(2009) 44 v konečnom znení.

³¹ Transeurópske energetické siete. Pozri Zelenú knihu „K bezpečnej, trvalo udržateľnej a konkurencieschopnej Európskej energetickej sieti“, KOM(2008) 782.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Zohľadniť dôsledky zmeny klímy v rámci strategického preskúmania energetickej politiky.
- Vypracovať metodiky na zvyšovanie odolnosti voči zmene klímy a zvážiť, ako by sa dali začleniť do usmernení TEN-T a TEN-E a investičných pokynov v rámci kohéznej politiky na súčasné obdobie.
- Preskúmať možnosť podmienenia verejných a súkromných investícií posúdením dôsledkov zmeny klímy.
- Posúdiť, nakoľko je uskutočniteľné začleniť dôsledky zmeny klímy do stavebných noriem, ku ktorým patria napríklad eurokódy.
- Do roku 2011 vypracovať usmernenia v záujme zohľadnenia dôsledkov zmeny klímy do smernice EIA a smernice SEA.

4. NÁSTROJE – FINANCOVANIE

Jedným z faktorov, ktoré bránia adaptácii, sú podľa Sternovej správy (*Stern Review*) finančné obmedzenia. Zmena klímy patrí k prioritám súčasného viacročného finančného rámca (2007 až 2013) a je nutné zabezpečiť, aby bola zohľadnená pri využívaní dostupných finančných prostriedkov. Členské štáty by mali zintenzívniť úsilie o prijímanie adaptačných opatrení a cielenejšie využívať dostupné finančné zdroje a nástroje. Treba prihliadnuť na to, aby sa pomocou verejného financovania a štátnej pomoci nepodporovala nevhodná adaptácia.

Nedávno odsúhlasený Plán hospodárskej obnovy Európy (EERP) obsahuje niekoľko návrhov, ktoré sa týkajú investícií súvisiacich so zmenou klímy. Ako príklad možno spomenúť modernizáciu európskej infraštruktúry, podporu energetickej účinnosti budov a používanie ekologických výrobkov³². Tieto návrhy uľahčia intenzívnejšiu adaptáciu na zmenu klímy a na základe vyhodnotenia výsledkov, ktoré prinesú, sa určia budúce potreby. Členské štáty, ktoré uvažujú o tom, že na hospodársku krízu budú reagovať investíciami do infraštruktúry, by mali dbať na to, aby sa vo výsledných iniciatívach v plnej miere zohľadnili požiadavky adaptácie.

V nadchádzajúcich rokoch budú príslušné sektory musieť bezpodmienečne vyvinúť stratégie a odhady nákladov na adaptačné opatrenia, ktoré následne zohľadnia pri svojich budúcich finančných rozhodnutiach.

Bolo by možné pristúpiť aj k preskúmaniu optimálnych spôsobov využívania poistenia a iných produktov finančných služieb. Vzhľadom na to, že uzatvorenie poistenia je súkromnou záležitosťou, malo by sa posúdiť, či je v prípade niektorých súkromných aktérov/sektorov (napríklad poskytovatelia verejných služieb alebo kritická infraštruktúra) potrebné uzatvoriť povinné štandardné poistenie škôd spôsobených počasím. V prípade, že poistenie nie je k dispozícii – čo platí napríklad pre budovy v záplavových oblastiach – by mohli existovať systémy poistenia podporované z verejných prostriedkov. Vzhľadom na cezhraničné účinky zmeny klímy by mohlo byť výhodné propagovať poistenie na úrovni EÚ namiesto systémov národného alebo regionálneho poistenia.

³² „Zelená DPH“, požiadavky na environmentálne vlastnosti, opatrenia zamerané na úsporu energie.

V každom adaptačnom rámci by sa mala venovať pozornosť úlohe špecializovaných trhovo orientovaných nástrojov (MBI) a mali by sa podporovať partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom, aby tieto dva sektory mohli zdieľať investície, riziká, výhody a zodpovednosti v súvislosti s realizáciou adaptačných opatrení. K MBI patria napríklad motivačné systémy na ochranu služieb ekosystémov alebo na projekty, ktorými sa zvyšuje odolnosť ekosystémov a hospodárskych sektorov prostredníctvom platieb za služby ekosystémov (*Payments for Ecosystem Services*, PES).

Mala by sa využiť možnosť používania príjmov z aukcií emisných kvót v rámci systému Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov (EÚ ETS) na adaptačné účely. V zrevidovanej smernici, ktorou sa tento systém bude riadiť od roku 2013³³, sa ustanovuje, že aspoň 50 % príjmov z aukcií emisných kvót by sa malo okrem iného použiť na adaptačné opatrenia v členských štátoch a rozvojových krajinách. Tieto dodatočné príjmy budú zohrávať kľúčovú úlohu pri zdieľaní nákladov na adaptačné opatrenia medzi verejným a súkromným sektorom.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- V prípade relevantných politických oblastí odhadnúť náklady na adaptačné opatrenia, aby ich bolo možné zohľadniť v budúcich finančných rozhodnutiach.
- Bližšie preskúmať možnosť využívania inovatívnych spôsobov financovania adaptačných opatrení.
- Overiť, či je možné, aby poistenie a iné finančné produkty slúžili ako nadstavba adaptačných opatrení a fungovali ako nástroje zdieľania rizika.
- Motivovať členské štáty, aby používali príjmy z EÚ ETS na adaptačné účely.

5. PARTNERSTVO S ČLENSKÝMI ŠTÁTMI

V záujme podpory spolupráce v oblasti adaptácie a pokroku tohto rámca zamýšľa Komisia zriadiť Riadiacu skupinu pre adaptáciu na zmenu klímy a riešenie jej dôsledkov (*Impact and Adaptation Steering Group*, IASG) a (po bežnom vyhodnotení organizačných a finančných aspektov tohto opatrenia) zabezpečí sekretariát. Táto skupina bude pozostávať zo zástupcov členských štátov EÚ, ktorí sa podieľajú na vzniku národných a regionálnych adaptačných programov, a bude konzultovať so zástupcami občianskej spoločnosti a vedeckej obce.

Riadiacu skupinu bude podporovať niekoľko technických skupín, ktoré sa budú konkrétne zaoberať vývojom v kľúčových sektoroch (poľnohospodárstvo a lesníctvo, biodiverzita, voda, oceány a moria, energetika, zdravie atď.).

Riadiaca skupina sa bude podieľať na vytváraní štyroch vyššie uvedených pilierov a tým prispeje k vypracovaniu stratégie EÚ a pomôže členským štátom pri príprave národných adaptačných stratégií. Riadiaca skupina posúdi aj to, na ktorej úrovni je najvhodnejšie konať.

Počas úvodnej fázy sa Riadiaca skupina sústreďí na monitorovanie pokroku pri upevňovaní znalostnej základne, a predovšetkým na zriadenie Strediska výmeny informácií. Riadiaca skupina zabezpečí koordináciu pri budovaní znalostnej základne o dôsledkoch zmeny klímy,

³³ Má sa prijať v roku 2009.

pri posudzovaní rizík zmeny klímy z hľadiska EÚ a možností zvýšenia odolnosti voči zmene klímy, ako aj pri vyčíslení nákladov vyplývajúcich z rizík a príležitostí, ktoré sú so zmenou klímy spojené.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Prijat' rozhodnutie, že do 1. septembra 2009 sa v záujme zintenzívnenia spolupráce v oblasti adaptácie zriadi Riadiaca skupina pre riešenie dôsledkov a adaptáciu (IASG).
- Podporovať ďalší rozvoj národných a regionálnych adaptačných stratégií s cieľom, aby boli tieto stratégie od roku 2012 povinné.

6. VONKAJŠÍ ROZMER A PREBIEHAJÚCA PRÁCA V RÁMCI UNFCCC

Dôsledky zmeny klímy sa už prejavili v mnohých krajinách, s ktorými je nevyhnutné čo najskôr nadviazať spoluprácu – najmä so susednými krajinami a s najohrozenejšími rozvojovými krajinami – aby sa zvýšila ich odolnosť a zlepšila ich schopnosť prispôbiť sa týmto negatívnym dôsledkom. Adaptácia by mala tvoriť súčasť všetkých vonkajších politík EÚ. Do obchodnej politiky by sa adaptácia mala začleniť najmä prostredníctvom liberalizácie obchodu s ekologickými výrobkami a službami a uzatvárania dohôd o voľnom obchode (FTA). Ekologický obchod má obrovský potenciál a môže prispieť k urýchleniu rastu a vytváraniu pracovných miest. EÚ by mala preskúmať tento potenciál a vzájomné výhody, ktoré z neho vyplývajú pre jej vzťahy s kľúčovými partnermi.

V oblasti spolupráce s tretími krajinami by EÚ mala zásadným spôsobom podporovať prijímanie adaptačných opatrení v partnerských krajinách. Bilaterálne a regionálne programy finančnej pomoci sa zamerajú na začlenenie aspektu adaptácie do všetkých relevantných sektorov. Dobrú príležitosť na zdôraznenie potreby začlenenia adaptačných potrieb predstavuje prebiehajúce preskúvanie stratégie EÚ v oblasti environmentálnej integrácie, ako aj strednodobé preskúvanie stratégií ES v oblasti spolupráce.

V záujme podpory adaptácie v rozvojových krajinách s nimi EÚ spolupracuje na uľahčení realizácie účinných adaptačných opatrení. V roku 2008 bola založená Globálna aliancia pre zmenu klímy (*Global Climate Change Alliance*, GCCA). Prostredníctvom GCCA a iných programov pomôže EÚ rozvojovým krajinám, najmä najmenej rozvinutým krajinám a malým rozvojovým ostrovným štátom.

V rámci UNFCCC predložila EÚ ambiciózne návrhy na podporu adaptačných opatrení v celosvetovej dohode na obdobie po roku 2012, predovšetkým prostredníctvom **Rámca pre adaptačné opatrenia** (*Framework for Action on Adaptation, FAA*)³⁴.

Aj v rámci svojej vonkajšej politiky by sa EÚ mala výrazne podieľať na adaptačnom úsilí, a to v oblasti vodného hospodárstva (Iniciatíva EÚ v oblasti vody a Prístupnosť vodných zdrojov EÚ-AKT), poľnohospodárstva, biodiverzity, lesníctva, dezertifikácie, energetiky, zdravia, sociálnej politiky (vrátane otázok rovnosti pohlaví), výskumu, erózie pobrežia a zníženia rizika katastrof³⁵, pričom posledne menované opatrenie je základným predpokladom úspešnej adaptácie.

³⁴ Opis rôznych prvkov Rámca EÚ pre adaptačné opatrenia (FAA) sa nachádza v oznámení „Na ceste ku komplexnej kodanskej dohode o zmene klímy“, KOM(2009) 39, 28.1.2009.

³⁵ Oznámenie o stratégií EÚ zameranej na znižovanie rizika katastrof v rozvojových krajinách, KOM(2009) 82.

Neúspešná adaptácia sa negatívne prejaví v oblasti bezpečnosti. To je dôvodom, prečo EÚ posilňuje svoje analytické systémy a systémy včasného varovania a začleňuje zmenu klímy do existujúcich nástrojov (napríklad mechanizmy prevencie konfliktov a reforma bezpečnostného sektora). Nad dôsledkami zmeny klímy na migračné toky by sa EÚ mala zo všeobecného hľadiska zamyslieť aj v rámci politiky v oblasti bezpečnosti, rozvoja a migrácie.

Opatrenia (EÚ a členské štáty)

- Zintenzívniť úsilie o začlenenie adaptačných opatrení do všetkých zahraničnopolitických opatrení EÚ.
- Posilniť dialóg s partnerskými krajinami o otázkach adaptácie.
- Podporiť Rámec pre adaptačné opatrenia v rámci UNFCCC.

7. ZÁVERY – ĎALŠIE KROKY

Adaptácia na zmenu klímy je zdĺhavým a priebežným procesom, ktorý bude prebiehať na všetkých úrovniach a nezaobíde sa bez úzkej spolupráce zainteresovaných strán. EÚ podporí medzinárodné a národné adaptačné úsilie a zabezpečí, aby boli k dispozícii adekvátne prostriedky na účinné a nákladovo efektívne adaptačné opatrenia, ktoré zabezpečia udržateľný a zdravý hospodársky základ pre budúce generácie. Od roku 2013 Komisia pravidelne preskúma pokrok pri vykonávaní prvej fázy rámca opatrení uvedených v tejto bielej knihe s cieľom vypracovať komplexnú adaptačnú stratégiu.